

ویروس ابولا و منافع تجاری، نظامی و سیاسی آمریکا

دکتر هادی آجیلی^۱، محمدرضا مرادی^۲

چکیده

بعد از شیوع ویروس مرگبار ابولا در گینه بیسائو و تسری آن به سایر کشورهای آفریقایی دارای ذخایر طبیعی فراوان، دو دیدگاه عمده در خصوص چرایی و چگونگی انتشار آن بین پژوهشگران شکل گرفت. نگاه اول، این ویروس را ناشی از شرایط زیست‌محیطی در آفریقا تلقی می‌کند، ولی نگاه دوم آن را در مقوله «بیوتروریسم» بررسی می‌کند. مقاله حاضر با روش توصیفی-تحلیلی، شواهد و مستندات موجود و قابل‌اتکا دو دیدگاه مذکور را بررسی می‌کند. نتایج، بیانگر آن است که ظن غالب در انتشار ویروس ابولا و طولانی شدن مهار آن، بهره‌برداری هدفمند آمریکا از آن در راستای منافع اقتصادی، نظامی و سیاسی خودش است. به نظر می‌رسد واشنگتن به بهانه مبارزه با ابولا درصدد افزایش حضور نظامی و سیاسی خود در قاره آفریقا و جلوگیری از حضور گسترده‌تر رقبای خود مانند چین در معادن، صنایع و کشاورزی این کشورها است. به گفته متخصصان بیماری‌های میکروبی، ایالات متحده با تبلیغات معکوس، این موضوع را پوشانده است که ویروس هولناک ابولا محصول مهندسی زیستی در آزمایشگاه‌های آمریکا بوده است. در نهایت، با به تعویق انداختن تأمین بودجه و امداد رسانی‌های پزشکی، نیروهای نظامی خود را تحت پوشش کمک به جلوگیری از انتشار ابولا و حفظ صلح در غرب آفریقا، در این منطقه مستقر کرد تا پایگاه‌های نظامی و سیاسی خود را گسترش داده و مبادلات تجاری آفریقا را به انحصار خود درآورد.

کلید واژه‌ها: آفریقا، آمریکا، ویروس ابولا، بیوتروریسم، منافع سیاسی و اقتصادی

---

^۱. نویسنده مسئول: استادیار روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

Email: hadiajili@yahoo.com

^۲. دانش آموخته کارشناس ارشد مطالعات منطقه‌ای، تهران، ایران.

Email: mmoradi.borhan@yahoo.com

بیان مسئله

ویروس ابولا برای نخستین بار در سال ۱۹۷۶م شناسایی شد و در بیست و ششمین دور شیوع خود، ابتدا در ماه دسامبر سال ۲۰۱۳ در کشور گینه بیسائو شروع شد و به سرعت به سایر کشورهای منطقه از جمله سیرالئون و لیبریا سرایت کرد. ویروس ابولا در دور اخیر، دست‌کم ۲۵ هزار نفر از مردم این سه کشور آفریقایی را مبتلا کرد؛ که بیش از ۱۱ هزار نفر از آنان در فاصله ۱۸ ماه جان خود را از دست دادند. سازمان بهداشت جهانی با اشاره به افزایش موارد ابتلا به بیماری ابولا اعلام کرده که این بیماری هنوز ریشه‌کن نشده و هنوز چالش‌های زیادی بر سر راه از میان بردن آن وجود دارد (ایرنا، ۱۳۹۴).

اما با توجه به برخی مستندات و کاوش‌ها، به نظر می‌رسد این ویروس فراتر از یک بیماری معمولی است و در ورای آن اهدافی دیگر، تعریف شده است. لئونارد هورویتز^۱، پژوهشگر بیوتروریسم در کتاب «منطقه حساس»، در این باره می‌گوید: «آمریکا در واقع ویروس ابولا را ساخت تا برای حفاظت از به اصطلاح، امنیت ملی خود و رژیم صهیونیستی و همچنین هم‌پیمانان سابق خود در قاره آفریقا از جمله آفریقای جنوبی استفاده کند». اگر این فرض را مبنای مقاله حاضر در نظر بگیریم، برای بررسی ابولا در آفریقا جدای از بررسی خود ویروس، باید اهداف آمریکا از انتشار این ویروس در آفریقا نیز تجزیه و تحلیل شود. استفاده ابزاری آمریکا، البته تنها محدود به ابولا نبوده و این کشور ویروس زنده سیاه‌زخم را به برخی کشورها ارسال کرده است. این موضوع نشان دهنده برنامه جدی آمریکا برای ورود به ابعاد نسبتاً جدید جنگ‌ها است که در اصطلاح به آن‌ها بیوتروریسم می‌گویند.

پرسش اصلی: منافع سیاسی، تجاری و نظامی آمریکا از انتشار ویروس ابولا در آفریقا چیست؟

---

^۱ Leonard G. Horowitz

پرسش فرعی: آیا بیوتروریسم ابزاری در دست آمریکا در جهت تأمین منافع این کشور است؟

ابولا و بیست و ششمین دور شیوع آن

بیماری ویروسی ابولا^۱ یک بیماری خطرناک و اغلب کشنده است که منشأ حیوانی دارد. سرایت این بیماری در انسان‌ها از طریق تماس با خون، سایر مایعات بدن، اندام‌ها و اجساد آلوده است.

عوامل دیگری که این دور شیوع را منحصر به فرد می‌سازد، عبارت‌اند از:

- اشاعه آن در غرب آفریقا؛

- شیوع هم‌زمان در چند کشور؛

- انتقال بیماری در مناطق شهری؛

- میزان و سرعت بی‌سابقه انتقال.

در مجموع، بین سال ۱۹۷۶م، زمانی که ابولا برای اولین بار در جمهوری دموکراتیک کنگو شناسایی شد تا سال ۲۰۱۲، ۲۳۸۷ مبتلا شدند؛ از این تعداد، ۱۵۹۰ از بین رفتند که همه در مرکز و شرق آفریقا بودند. تعداد موارد ابولا در بیست و ششمین شیوع خود از دسامبر ۲۰۱۳ در گینه، چهار برابر تمام شیوع‌های قبلی است و این تعداد، ماهانه دو برابر می‌شد. این شیوع علاوه بر گینه در سیرالئون و لیبیریا در حال گسترش بود. در نیجریه و سنگال کنترل شده و در مالی نیز شناسایی شده بود.

برخی از کارشناسان بهداشت جهانی از واکنش‌های آمریکا و جامعه بین‌المللی به ابولا و کندی و میزان اندک کمک‌ها انتقاد کردند و با اشاره به تأثیر محدود این اقدامات، چندین مسئله را در ارتباط با ساختار مدیریت بهداشت جهانی و تعهد جامعه بین‌المللی به تقویت ظرفیت آمادگی و واکنش به بیماری‌های همه‌گیر در کشورهای فقیر مطرح کردند. جامعه

---

^۱ EVD:Ebola Virus Disease

بین‌الملل فاقد یک گروه واکنش سریع از متخصصان بهداشت برای رسیدگی به فوریت- های بهداشتی نظیر شیوع ابولا در غرب آفریقا است. مناظره در مورد این‌که سازمان بهداشت جهانی باید چنین ظرفیتی را داشته باشد یا خیر؟ در کانون مناظرات اصلاح این سازمان است (Salaam-Blyther, 2014, p1).

سازمان خیریه پزشکان بدون مرز می‌گوید: «عدم انجام اقدامات لازم در سطح جهانی برای مقابله با شیوع ابولا عواقب بسیار غم‌انگیزی را به همراه داشت». این سازمان با مرور وقایع سال ۲۰۱۴م می‌گوید که دولت‌های محلی و سازمان بهداشت جهانی به درخواست‌های آن‌ها برای کمک، اعتنایی نکرد. بیشترین شمار مرگ و میر ناشی از موارد ابتلا به ابولا در گینه، لیبریا و سیرالئون ثبت شده است. اولین قربانی ابولا کودکی بود که در دسامبر ۲۰۱۳ در یکی از نقاط دوردست گینه جان خود را از دست داد. سه ماه بعد در مارس سال ۲۰۱۴، سازمان بهداشت جهانی رسماً شیوع ویروس ابولا را اعلام کرد و در آگوست سال ۲۰۱۴ وضعیت اضطراری در سراسر جهان اعلام شد. تا آن زمان ۱۰۰۰ نفر در اثر ابتلا به ابولا جان خود از دست داده بودند که این رقم در اکتبر ۲۰۱۴ به بیش از ۵ هزار نفر رسید (بی‌بی‌سی فارسی، ۱۳۹۳).

اگرچه سازمان جهانی بهداشت در می ۲۰۱۵ پایان شیوع ابولا را در لیبریا رسماً اعلام نمود، اما در گینه موارد ابتلا به این ویروس پس از یک دوره افت موقت در اوایل سال ۲۰۱۵، دوباره افزایش یافت. برخی از بیماران در سیرالئون در فهرست مبتلایان به ابولا ثبت نشده‌اند؛ این به آن معناست که میزان شیوع کنونی آن ناشناخته مانده است (همان).

دیدگاه‌های مختلف نسبت به ابولا

از زمان انتشار ویروس ابولا در کشورهای آفریقایی تاکنون، نظرات مختلفی در این مورد مطرح شده است. برخی از کارشناسان، ابولا را تنها یک ویروس می‌دانند که به علت شرایط زیست‌محیطی، در آفریقا منتشر شده است و آمریکا و برخی دیگر از کشورهای

غربی در حال مبارزه با این بیماری هستند. در مقابل، عده‌ای دیگر از کارشناسان معتقدند، این ویروس به علت دخالت‌های ژنتیکی آمریکا در آفریقا منتشر شده و این کشور منافع متنوعی را از این طریق دنبال می‌کند. در این مقاله، هر دو نوع نگاه متفاوت بررسی می‌شود.

ابولا تنها یک ویروس مرگبار

برخی از تحقیقات و گزارش‌های منتشر شده در این مورد، نشان دهنده سیر طبیعی این بیماری است و دخالت انسانی در انتشار ابولا را قبول ندارند. بر اساس این تحقیقات، این بیماری مرموز در ۲۶ دسامبر ۲۰۱۳ در یک روستای کوچک در گینه شیوع پیدا کرد اما تا ۲۱ مارس ۲۰۱۴ به عنوان ابولا شناسایی نشده بود. مطالعاتی که توسط کارکنان سازمان جهانی بهداشت و مقامات بهداشت گینه انجام گرفته بود، اولین نمونه را در اپیدمی ابولا در غرب آفریقا شناسایی کرد: یک پسر ۱۸ ماهه که در روستای کوچک ملیاندو^۱ زندگی می‌کرد، بر اثر نوعی بیماری که ویژگی آن تب، مدفوع سیاه و استفراغ بود، در ۲۸ دسامبر ۲۰۱۳ مُرد. منبع دقیق عفونت او، تشخیص داده نشده است، اما احتمالاً تماس با حیوانات وحشی علت این عفونت بود. تا هفته دوم ژانویه ۲۰۱۴، چندین نفر از اعضای خانواده این پسر، چندین ماما، شفا دهندگان سنتی و کارکنان بیمارستان گوئکدو نیز مبتلا شدند. طی هفته‌های بعد گسترش این بیماری و مرگ بر اثر آن سیر صعودی گرفت.

برخی شواهد نشان می‌دهند که در نتیجه از دست رفتن بیش از ۸۰ درصد جنگل‌های روستای دور افتاده ملیاندو بر اثر آتش‌سوزی، به طور بالقوه حیوانات وحشی آلوده به ویژه گونه‌هایی از خفاش‌ها که در آنجا جمع شده‌اند و در ارتباط نزدیک‌تر با سکونتگاه‌های انسان هستند به عنوان منبع طبیعی ویروس تصور شدند. در ۱ فوریه ۲۰۱۴، ویروس به پایتخت، کناکری^۲، رسید و در طول یک ماه به شهرها و روستاهای دیگری نیز سرایت کرد.

---

^۱ Meliando

^۲ Conakry

اولین هشدار وزارت بهداشت در مورد بیماری ناشناخته در ۱۳ مارس ۲۰۱۴ بود. همان روز کارکنان دفتر منطقه‌ای سازمان بهداشت جهانی، برای آفریقا رسماً نظام مدیریت بحران را برای یک بیماری مشکوک به تب لاسا [بیماری حاد و اغلب کشنده ویروسی همراه با تب] افتتاح کرد. بررسی گسترده‌تری توسط کارکنان وزارت بهداشت، سازمان بهداشت جهانی در آفریقا و سازمان پزشکان بدون مرز از ۱۴ تا ۲۵ مارس ۲۰۱۴ صورت گرفت. در ۲۱ مارس ۲۰۱۴، انستیتو پاستور در لیون فرانسه تأیید کرد که عامل اصلی، یک فیلوویروس [سبب تب‌های شدید توأم با خونریزی] است که می‌تواند ویروس ابولا باشد، یا تب توأم با خونریزی ماربورگ^۱. روز بعد آزمایشگاه تأیید کرد که علت، نوعی زئیر^۲، مرگبارترین ویروس در خانواده ابولا بود. در ۲۳ مارس ۲۰۱۴ سازمان بهداشت جهانی رسماً در تارنمای خود شیوع ابولا را اعلام کرد (WHO, 2015).

ابولا ابزاری در دست آمریکا

دیدگاه دیگر انتشار ابولا را در قالب «بیوتروریسم» بررسی می‌کند. بیوتروریسم، عمل خشونت‌آمیز، با استفاده از موجودات زنده نظیر باکتری، به منظور آسیب رساندن یا کشتن افراد به دلایل سیاسی است (cambridge.org, 2014).

روزنامه دیلی‌آبزرور، بزرگ‌ترین روزنامه لیبریا در غرب آفریقا با انتشار اسناد علمی، آمریکا را سازنده و منتشر کننده ویروس ابولا معرفی کرد و نوشت: «آمریکا با سلسله عملیات‌های مخفی خود در آفریقا و با اسم رمز «تفاهم‌نامه ۲۰۰» ایجاد و گسترش ویروس مهلک ابولا را در دستور کار خود قرار داد». این روزنامه در مقاله‌ای به قلم پروفیسور سیرل برودریک^۳ افشا کرد: «ویروس کشنده ابولا یکی از ارگانیزم‌های اصلاح شده ژنتیکی است که به عنوان سلاحی بیولوژیکی توسط شرکتی صنعتی-نظامی در آمریکا ساخته شده است. نویسنده

¹ Marburg

² Zaire

³ Cyril Broderick

مقاله در ادامه با طرح این پرسش که آیا ظهور بیماری‌ها و ویروس‌هایی از جمله ابولا و ایدز اتفاقی است یا با قصد قبلی صورت گرفته است؟^۱ می‌نویسد: «تولیدکننده انحصاری این نوع سلاح‌های بیولوژیکی در آمریکا، مشخصاً وظیفه کنترل و آزمایش ویروس‌ها و واکسن‌های مربوط به آنرا در قاره آفریقا عهده‌دار است». پروفیسور سیرل برودریک با تأکید بر این‌که تمام آزمایش‌های مخفی انجام شده توسط این شرکت آمریکایی در کشورهای آفریقایی انجام می‌شود، تصریح کرد: این موضوع را حتی می‌توان در کتاب منطقه حساس به قلم هوروویتز در سال ۱۹۹۸م نیز مشاهده کرد که شرکت‌های صنعتی-نظامی و پزشکی آمریکا چطور با همکاری برخی کشورهای آفریقا از جمله آفریقای جنوبی، عملیات‌های مخفی بیولوژیک خود را با هدف کاهش نسل و جمعیت در آفریقا آغاز کردند.

او با اشاره به افزایش فروش این کتاب در آمریکا نوشت: نویسنده کتاب منطقه حساس، تمام تلاش خود را کرده تا فقط از حقایق استفاده کند. هوروویتز در این کتاب افشا می‌کند؛ بیولوژیست‌های مخفی آمریکا، ویروس مهلک ابولا را در سال ۱۹۷۵ میلادی برای اولین بار در زئیر (جمهوری دموکراتیک کنگو) آزمایش کرده و سپس این کشور را به گسترش دهنده ویروس‌های بیولوژیکی خود تبدیل کردند. پروفیسور سیرل برودریک در این مقاله علمی آورده است: پایگاه‌های زیادی در آفریقا به خصوص در غرب آفریقا تأسیس شده‌اند تا در ظاهر، برای مبارزه با بیماری‌های نوظهور از جمله ابولا، واکسن یا راه درمانی را ارائه کنند که همگی آن‌ها زیر نظر آمریکایی‌ها و سازمان‌های وابسته به آن فعالیت می‌کنند. نویسنده مقاله روزنامه دیلی‌آبزور، در پایان از رهبران آفریقا می‌خواهد تا علیه این جنگ‌های بیولوژیکی و ستمگری‌ها به پا خیزند و نگذارند تا مردم آفریقا، به عنوان موش آزمایشگاهی برای رسیدن به اهداف کثیف غرب مورد سوء استفاده قرار گیرند (Broderick, 2014). دکتر میشل میدین^۱ متخصص بیماری‌های عفونی و میکروبی

^۱ Michael maden

آفریقای جنوبی نیز گفته است: آمریکا از ویروس ابولا به عنوان یک سلاح بیولوژیک ایده‌آل استفاده می‌کند، زیرا به سرعت شیوع پیدا می‌کند و بیشتر مبتلایان را از پای درمی‌آورد و هر کسی که واکسن آن را در اختیار داشته باشد، می‌تواند شرایط مورد نظر خود را به دیگران تحمیل کند. جان پریسله^۱ یکی از پزشکان حاضر در کمپ مقابله با ابولا در سیرالئون با اشاره به اقدامات شرکت زی‌مپ^۲ آمریکا در ساخت نمونه غیر رسمی واکسن ابولا گفته بود: رسانه‌های آمریکا با تبلیغات گسترده، نخست نگرانی‌های شدیدی را درباره ویروس ابولا به وجود می‌آورند و سپس درمان آن را ارائه می‌کنند مانند ماجرای شیوع آنفولانزای پرندگان؛ این یک شیوه غیر انسانی و غیر اخلاقی آمریکایی‌هاست که جامعه بین‌الملل هم درباره آن سکوت کرده است (اقتصاد پرس، ۱۳۹۳).

پیش از این نیز، روزنامه روسی پراودا ویروس ابولا را سلاح بیولوژیک آینده‌اشنگتن خوانده و نوشته بود آمریکا از سی سال پیش، واکسن این ویروس را ساخته است. مقامات کره شمالی، آشکارا آمریکا را مغز متفکر شیوع ویروس مهلک ابولا اعلام کردند. خبرگزاری مرکزی کره اعلام کرد، آمریکا نمونه اولیه ویروس ابولا را با هدف به راه انداختن جنگ میکروبی در مؤسسات سلاح‌های میکروبی در کشورهای غرب آفریقا ایجاد کرد. خبرگزاری مرکزی کره تأکید کرد شهروندان خشمگین کره شمالی خواهان کشاندن آمریکا به دادگاه بین‌المللی و محاکمه به جرم نقض آشکار حقوق بشر هستند. کارشناسان توجه عموم را به این نکته جلب می‌کنند که ابولا یک ارگانسیم اصلاح شده ژنتیکی در آزمایشگاه‌های جنگ زیستی ایالات متحده در آفریقا است (باشگاه خبرنگاران جوان، ۱۳۹۳).

دو دانشمند دیگر نیز معتقدند، ابولا ریشه در آزمایشگاه‌های جنگ زیستی آمریکا دارد: دکتر فرانسیس بویل^۳، نویسنده کتاب «جنگ بیولوژیکی و تروریسم» از دانشگاه ایلی نویز^۴

^۱ John prise le

^۲ ZEMP

^۳ Francis Boyle

^۴ Illinois

و دکتر کایریل برودریک^۱ از دانشگاه لیبریا و دانشگاه دلاویر^۲ که ارزیابی‌های مبتنی بر داده خود را ارائه کرده‌اند و هر دو به طرز بی‌رحمانه‌ای مورد انتقاد رسانه‌های تلویزیونی و نوشتاری ایالات متحده قرار گرفته‌اند. دکتر بویل در مصاحبه با تارنمای انگلیکی دیموپولو^۳ و در پاسخ به پرسش، آیا ابولا چنان‌که کارشناسان بیان می‌کنند نتیجه بحران بهداشتی، خلأهای پرسنلی و تجهیزات و دارویی، در آفریقا است. او بیان کرد که: این اصلاً درست نیست. این تنها یک پروپاگاندا است. بر اساس آنچه ما تا به اینجا بررسی کرده‌ایم، این یک نتیجه جنگ بیولوژیکی است که در آزمایشگاه‌های آمریکا در ساحل غربی آفریقا صورت گرفته است و اگر شما به نقشه‌ای که مرکز کنترل بیماری^۴ ارائه کرده نگاه کنید، می‌توانید ببینید که جایی که این آزمایشگاه‌ها واقع شده‌اند، در قلب شیوع ابولا قرار دارد، در ساحل غربی آفریقا؛ بنابراین من فکر می‌کنم که این آزمایشگاه‌ها، سرچشمه شیوع ابولا هستند ... [البته] من ادعا نمی‌کنم که ابولا به عمد توسط این آزمایشگاه‌ها منتشر شده است و هیچ مدرکی برای آن ندارم؛ بلکه این ویروس می‌تواند از این آزمایشگاه‌ها خارج شده باشد.

وی در پاسخ به پرسش: نظر شما در مورد اعزام نیروی نظامی ایالات متحده برای جنگ با ابولا چیست؟ بیان کرد که: ارتش ایالات متحده تنها به لیبریا تجاوز کرده است. آن‌ها نیروی هوای خود را به لیبریا اعزام کردند که این نیروها هیچ آموزشی برای ارائه درمان‌های پزشکی به کسی نمی‌بینند. در واقع آن‌ها آنجا هستند تا یک پایگاه نظامی را در لیبریا مستقر کنند و بریتانیا نیز در حال انجام چنین کاری در سیرالئون است. فرانسه نیز هم‌اکنون در مالی و سنگال است؛ بنابراین، آن‌ها برای درمان مردم نیروی نظامی ارسال نمی‌کنند.

دکتر کایریل برودریک نیز معتقد است که ابولا محصول ارگانیسم اصلاح شده ژنتیکی آزمایشگاه‌های جنگ زیستی ایالات متحده آمریکا است. ابولا یک تاریخ وحشتناک دارد

---

1 Cyril Broderick

2 Delaware

3 Aggeliki Dimopoulou

4 Center of Disease Control

و آزمایش آن به طور مخفیانه‌ای در آفریقا صورت گرفته است. وی گفت که هورویتز در سال ۱۹۹۸ به طور سنجیده و بدون ابهامی، تهدید بیماری‌های جدید را در اثر خود به نام «ویروس‌های در حال ظهور: ایدز و ابولا؛ طبیعت، تصادف یا عمد» شرح داد (Roberts, 2014).

هورویتز می‌گوید: در این تحقیق (ویروس‌های در حال ظهور: ایدز و ابولا؛ طبیعت، تصادف یا عمد) پرسشی را مطرح کردم: «آیا این ویروس‌ها، ایدز و ابولا، به طور طبیعی تکامل یافته بودند یا تصادفی ایجاد شده بودند یا به عمد ایجاد و منتشر شده بودند؟». من با بررسی بیش از ۲۵۰۰ سند دولتی و گزارش علمی نتیجه می‌گیرم که بدون شک، آن‌ها طبیعی نیستند و خوانندگان و شهروندان نگران آمریکا و جهان را آزاد می‌گذارم تا تصمیم بگیرند که این‌ها یک تصادف وحشتناک بودند یا یک آزمایش کنترل جمعیت مخفیانه خطرناک (Horowitz, 1996).

یک مقام بهداشت عمومی شناخته شده در سطح بین‌المللی و فارغ‌التحصیل دانشگاه هاروارد، با بررسی نظرات و تحقیقات دکتر لئونارد جی هورویتز^۱ و در تأیید نظرات وی می‌گوید: شواهد مستند منتشر شده، نشان می‌دهد که محققان انجمن ملی سرطان^۲ در طول دهه ۱۹۶۰، ژن‌های ویروسی از حیوانات مختلف را ترکیب می‌کردند که سبب سرطان خون، سارکوما^۳ [سرطان مغز استخوان بدخیم]، لاغری عمومی و مرگ می‌شد. این «مدل‌های سرطان» را فراهم می‌کرد که در مطالعه سرطان انسان مورد استفاده قرار می‌گرفت و آزمایش‌های واکسن انسانی را ممکن می‌کرد. نتایج مناقشه برانگیز کتاب «ویروس‌های در حال ظهور: ایدز و ابولا؛ طبیعت، تصادف یا عمد» بسیاری از پژوهشگران برتر ایدز را ناراحت کرده است و توسط افراد دیگری که مدتی طولانی، بر روی نظریه میمون سبز کار می‌کردند، تا از شیوع بیماری از آزمایش واکسن‌ها می‌ترسیدند، مورد استقبال قرار گرفت (Lightparty, 2014).

^۱ Leonard J. Horowitz

^۲ NCI

^۳ Sarcoma

رسانه‌های آفریقایی از نقش پر رنگ آمریکا و آفریقای جنوبی در دوره آپارتاید برای ساخت و اشاعه ویروس مرگبار ابولا برای رسیدن به اهداف کثیف کاهش نسل در قاره آفریقا پرده برداشته‌اند. روزنامه‌ها و رسانه‌های کشور گینه در غرب آفریقا هم از دولت و مسئولان‌شان خواسته‌اند تا جلوی ورود سربازان آمریکایی به کشورشان را به بهانهٔ مقابله با ابولا بگیرند (خبرگزاری صداوسیما، ۱۳۹۳).

منافع آمریکا از انتشار ویروس ابولا

با توجه به مستندات مذکور در مورد نقش آمریکا در انتشار ویروس ابولا، اکنون می‌توان منافع متنوع این کشور را در استفاده از ابولا به عنوان یک سلاح بیولوژیکی بررسی کرد. آمریکا در سه بُعد تجاری، نظامی و سیاسی منافع خود را در این پروژه تعریف کرده است.

منافع اقتصادی

نگاهی به گسترهٔ جغرافیایی شیوع ابولا در آفریقا نشان می‌دهد که این ویروس در کشورهای شیوع یافته است که علی‌رغم فقر، از ثروت خدادادی فراوانی برخوردارند که طمع آمریکا را برانگیخته است. علاوه بر این، واشنگتن به دنبال جلوگیری از نفوذ اقتصادی چین و روسیه در این مناطق است. واقعیت این است که رقابت تسلیحاتی دو ابرقدرت شوروی و آمریکا در دوران جنگ سرد، دانشمندان را به فکر استفاده از ویروس‌های بیماری‌زا در سلاح‌ها انداخت. از این رو چندان دور از ذهن نیست که امروز، ابولا و شیوع گستردهٔ آن به ویژه مانور دربارهٔ انتقال این بیماری به اروپا و آمریکا، در دستور رسانه‌های غربی است. مسئله اینجاست که چرا به‌رغم گذشت بیش از سه دهه از شناسایی این ویروس و نیز یک دهه کار آزمایشگاهی برای تهیه واکسن بر روی میمون‌ها، به یک باره در اواخر سال ۲۰۱۳ میلادی، این بیماری در گینه شیوع یافت.

می‌توان گفت کشورهای نظیر گینه، لیبیا، مالی، سیرالئون و... اهداف خوبی برای کسب منابع خام ارزان قیمت و با کیفیت بالا از جمله بوکیت، مس، طلا، آهن و ... هستند. ۸۵ درصد جمعیت ۱۰ میلیون نفری گینه، مسلمان و بقیه، بیشترشان مسیحی هستند. این کشور، شکلی هلالی دارد و سرچشمه رود نیجر در بلندی‌های جنوب شرقی آن قرار گرفته است. گینه یکی از اصلی‌ترین، کانون‌های شیوع بیماری ابولا است (فردا نیوز، ۱۳۹۳). جمهوری گینه ثروتمندترین و در عین حال فقیرترین کشور آفریقا است؛ این کشور با در اختیار داشتن حدود یک سوم ذخایر قطعی بوکسیت (ماده اولیه آلومینیوم)، دومین تولیدکننده بزرگ این ماده در جهان است. این در حالی است که صنعت آلومینیوم به دلیل اهمیت فراوان جزء صنایع مهم و استراتژیک در هر کشوری محسوب می‌شود. همچنین گینه، دارای میزان قابل توجهی از ذخایر طلا، الماس و آهن است. به گونه‌ای که در خاک و زمین نقاط مختلف پایتخت و بسیاری از مناطق این کشور ذرات آهن مشاهده می‌گردد. بیشترین درآمد این کشور آفریقای غربی، از طریق استخراج معادن آن حاصل می‌شود. بر این اساس پیش‌بینی می‌شود، ۵۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در ظرف ۱۰ سال آینده در این حوزه صورت پذیرد. در خصوص این سرمایه‌گذاری، رقابت‌های جدی میان آمریکا و چین وجود دارد. ضمن آن‌که آب فراوان و شرایط آب و هوایی مساعد، زمینه مناسبی برای کشاورزی مکانیزه در مقیاس صنعتی برای این کشور به وجود آورده است. قهوه، غلات، برنج، موز، ارزن، بادام‌زمینی و عسل بخش مهمی از صادرات کشاورزی گینه محسوب می‌شود (خبرگزاری موج، ۱۳۹۳).

لیبیا و سیرالئون نیز در زمره کشورهای غنی معدنی مثل سنگ آهن، الماس و تیتانیوم هستند. به همین دلیل علاوه بر آمریکا، چین نیز در سال‌های اخیر توجه ویژه‌ای به قاره آفریقا به خصوص کشورهای جنوبی صحرای آفریقا کرده است. چرا که، این کشور در سال ۲۰۰۳، عنوان بزرگ‌ترین مصرف‌کننده مس در دنیا را داشت. در سال ۲۰۰۶، مقامات چین اعلام کردند برای مقابله با نوسانات بازار ذخیره، تصمیم دارند؛ مس، آلومینیوم، سنگ آهن و سایر مواد معدنی دیگر را ذخیره کنند (همان).

از این رو میزان تجارت چین با آفریقا از ۱۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰م به ۱۶۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۲م رسید و چین به نخستین شریک تجاری آفریقا تبدیل شد، موضوعی که سبب نگرانی آمریکا شد. همچنین این کشور به عنوان یکی از سرمایه‌گذاران اصلی در قاره آفریقا در سال ۲۰۱۲، میزان سرمایه‌گذاری خود را در این منطقه به بیش از ۱۵ میلیارد دلار رساند، در حالی که یک دهه پیش، میزان سرمایه‌گذاری چین در آفریقا به ۵۰۰ میلیون دلار هم نمی‌رسید؛ نگاه خاص پکن به آفریقا به خصوص غرب این قاره از طرفی به دلیل وجود حدود ۶۰ میلیارد بشکه نفتی در این منطقه نیز است (بحرینی، ۱۳۹۱).

مسئله مهم در این راستا، عدم علاقه رهبران کشورهای برخوردار از ذخایر نفتی آفریقا به ملی کردن این منابع است. موضوعی که می‌تواند دست شرکت‌های چند ملیتی و کشورهای فرامنطقه‌ای را در تجارت این ماده حیاتی باز بگذارد. با توجه به افزایش رقابت برای نفت، برای تنوع بخشیدن به منابع انرژی و تأمین نیازهای امنیت انرژی، دولت‌های غربی به خصوص دولت آمریکا، تلاش دارند تا حد ممکن چین را از دستیابی به منابع ثروت آفریقا دور کنند و حضوری انحصاری در این مناطق داشته باشند.

در این روند، آمریکا از ابزارهای مختلف از جمله ویروس ابولا بهره‌برداری کرده است. بنابراین، جای تعجب نیست که شاهد انتقال نیروی نظامی آمریکا به لیبیا به بهانه مبارزه با ابولا یا استقرار پایگاه‌های هواپیماهای بدون سرنشین در مکان‌های دور افتاده مانند نیجر، جیبوتی، بورکینافاسو و سودان جنوبی و حمایت اطلاعاتی ایالات متحده از نیروهای فرانسوی در مالی باشیم (وصل نیوز، ۳۱ فروردین ۱۳۹۱). بر این اساس، یکی از دلایل تلاش واشنگتن برای گسترش نفوذ در غرب آفریقا دستیابی به منابع مذکور و از طرفی ممانعت از قدرت‌یابی چین در منطقه است.

طرح آمریکا برای تسلط بر آفریقا در دولت جورج بوش و توسط وزیر خارجه، دونالد رامسفلد^۱، تغییر کرد، زمانی که مشخص شد چین در حال هموار ساختن مسیر ورود به

---

^۱ Donald Rumsfeld

آفریقا و ایجاد موافقت‌نامه‌های تجاری و انرژی جدید است. این مطلب در مطالعه‌ای که توسط مرکز تحقیقات جهانی شدن انجام گرفت، تأیید و در سال ۲۰۱۱م تقویت شد، زمانی که دریافتند که چین از طریق توافقات جدیدی که با «معمّر قذافی» رهبر لیبی تنظیم کرده است، تهدیدی برای هژمونی غرب در لیبی می‌شود. البته در اکتبر همان سال، ایالات متحده، شورشیان را تأمین مالی کرد تا هم‌زمان با حملات ناتو، به زندگی قذافی خاتمه داده شود.

از سوی دیگر، مؤسسات تحقیقاتی آمریکا و کانادا اوایل قرن جاری از تهیه واکسن صد درصد تضمینی برای میمون‌ها در برابر ابولا، خبر دادند و اعلام کرده بودند که با طی شدن مراحل آزمایشی آن روی انسان تا سال ۲۰۱۰ یا ۲۰۱۱م صادرات این واکسن عملی شود؛ اما هرگز عملیاتی نشد. علت این امر، مخالفت اغلب شرکت‌های دارویی برای صرف مبالغ عظیم مورد نیاز برای توسعه محصولات به کشورهای با توان پرداخت اندک بود. آزمایش واکسن ابولا بر انسان و تولید آن یک تا یک و نیم میلیارد دلار هزینه داشت؛ اما پس از آن که اخباری مبنی بر شیوع یک‌باره ابولا در اولویت خبری رسانه‌ها قرار گرفت، کشورهای دنیا به فکر جمع‌آوری پول برای تهیه واکسن برآمدند. کشورهای عضو اتحادیه اروپا ۱٫۳ میلیارد دلار و آمریکا بیش از ۱۰۰ میلیون دلار برای این امر اختصاص دادند. در همین راستا شرکت مایکروسافت برای کمک به کشف داروی مقابله با این ویروس، ۱۰۰ میلیون دلار به مرکز تحقیقات پزشکی ماساچوست پرداخت. استرالیا ۱۸ میلیون دلار و بریتانیا از اختصاص ۸۰ میلیون پوند برای ساخت مراکز درمانی خبر دادند. نتیجه این‌که مجله پزشکی لانست^۱ در شماره ۳۱ جولای ۲۰۱۵ (۹ مرداد ۱۳۹۴) خود به نقل از سازمان بهداشت جهانی، از ساخت موفقیت‌آمیز واکسن ابولا، توسط سازمان بهداشت و درمان کشور کانادا خبر داد و اعلام کرد این واکسن در کشور ابولازده گینه و روی تعدادی از بیماران آزمایش شده و به طور صد درصد این بیماری را مهار کرده است. پژوهشگران در

^۱ Lancet

این شیوه درمان که نام آن را واکسیناسیون حلقه‌ای نامیده‌اند از درمان همه‌گیری آبله استفاده کرده و با استفاده از این واکسن جدید، همه اطرافیان و کسانی که با فرد آلوده به ابولا در تماس بودند، تحت درمان قرار می‌دهند تا در نهایت اثری از عامل ویروسی باقی نماند. دانشمندان کانادایی نام این درمان را حفاظت حلقه‌ای نامیده‌اند (Henao Restrepo, 2015).

با توجه به گستره شیوع ابولا در آفریقا، اعلام کشف واکسن ابولا، بازار سودآوری برای کانادا و آمریکا و شرکت‌های دارویی این کشورها ایجاد کرده است. این شرکت‌ها از یک سو از کمک‌های گسترده بین‌المللی برای تهیه واکسن برخوردار شدند و از سوی دیگر منابع مالی فراوانی از محل فروش به دست آوردند.

منافع نظامی

بیماری مسری ابولا، بهانه مناسبی برای استقرار هزاران نیروی نظامی ایالات متحده فراهم کرد. در واقع آمریکا به دنبال بهره‌برداری از بحران ابولا برای ایجاد یک موقعیت مستحکم در قاره آفریقا جهت فرماندهی نیروهای ارتش ایالات متحده بوده است که در سال ۲۰۰۸ به منظور پیشبرد عملیات امپریالیستی آمریکا در این منطقه تأسیس شد. رئیس‌جمهوری آمریکا، باراک اوباما، در ۱۶ سپتامبر ۲۰۱۴ اعلام کرد که یک ستاد مشترک فرماندهی نیروها به منظور هماهنگی و نظارت بر عملیات کمک ایالات متحده در لیبریا برای مقابله با ابولا مستقر می‌شود؛ اندکی بعد این موضوع تحقق پیدا کرد بدون این‌که حساسیت جدی در افکار عمومی ایجاد کند. در واقع لیبریا آخرین کشور در صف طولانی کشورهای آفریقایی است که در طول دهه گذشته، ایالات متحده کارکنان و تجهیزات نظامی به آن‌ها ارسال کرده است. نیروهای آمریکایی در کنیا، جمهوری دموکراتیک کنگو، جمهوری آفریقای مرکزی، چاد، بورکینافاسو، جیبوتی، اتیوپی، مالی، نیجر، نیجریه، سومالی، اوگاندا و سودان جنوبی استقرار یافته‌اند (Williamson, 2014).

در پاییز سال ۲۰۱۴م، اوپاما چهار هزار نظامی به بهانه ساخت مراکز درمانی به غرب آفریقا فرستاد. اوپاما در متن سخنرانی خود، اعزام این چهار هزار نظامی به غرب آفریقا را «مهم‌ترین واکنش بین‌المللی در تاریخ تأسیس مرکز آمریکایی کنترل بیماری‌های واگیردار» خواند، اما به صراحت اعلام نکرد که این نظامیان مسلح برای انجام چه مأموریتی به منطقه اعزام شده‌اند؛ هدف قرارداد ویروس‌های ابولا هرکجا که خودی نشان دهند و یا شلیک به سمت آفریقایی‌های فقیر و بی‌پناهی که مظنون به ابتلا به ویروس ابولا هستند؟ شاید اهمیتی نداشته باشد که ارتش آمریکا اصلاً نیروهایی ندارد که تحت آموزش ویژه کمک‌های پزشکی قرار گرفته باشند، چه برسد به تعداد ۴ هزار نفر نظامی (خبرگزاری فارس، ۱۳۹۳).

جالب این‌که مقامات ایالات متحده، پس از پیدایش یک مورد ابتلا به ابولا در تگزاس، دستور به تشکیل گروه پزشکی مبارزه با این ویروس در کل ایالات متحده دادند، اما در مقابل مرگ چندین هزار آفریقایی بر اثر ابولا، صرفاً بر اعزام نیروی نظامی به این منطقه تمرکز کردند (خبرگزاری موج، ۷ مهر ۱۳۹۳). در واقع می‌توان گفت باراک اوپاما، رئیس‌جمهور آمریکا، به بهانه مقابله با ابولا تنها سربازان نظامی به آفریقا اعزام کرد، حال آن‌که آن‌چه مورد نیاز است کارکنان پزشکی سطح بالا است؛ بر این اساس ارزیابی بسیاری از اندیشمندان مستقل، از جمله کریگ هولت^۱، تحلیل‌گر آمریکایی مسائل روابط بین‌الملل، در مورد طرح دولت ایالات متحده در رابطه با ابولا و آفریقا، این است که استفاده از این عامل به منظور تسلط اقتصادی و نظامی بوده و هست (Hulet, 2014). بنابراین به هزاران نفر از نیروها دستور داده شده بود، به غرب آفریقا بروند تا در این جنگ موهوم شرکت کنند؛ اما واقعیت این است که سلاح‌ها، ویروس‌ها را نکشتند، بلکه پزشک‌ها، داروها و سازمان بهداشت جهانی چنین کاری را انجام دادند.

---

¹ Carig B.Hulet

در واقع از دید استراتژیست‌های آمریکایی، ایجاد و حفظ پایگاه‌های نظامی در مناطق ثروتمند آفریقا در دورانی که لشکرکشی‌ها برای توسعه سرزمینی، پدیده استعمار و تحت‌الحمایگی، مشروعیت خود را تحت فشار افکار عمومی جهان از دست داده است؛ از طریق توجیحات انسان‌دوستانه مقابله با گسترش بیماری‌های واگیردار می‌تواند تحقق یابد. لشکرکشی نظامی آمریکا به آفریقا برای مبارزه با ابولا، مانند ایجاد فرماندهی منطقه ششم ارتش آمریکا در آفریقا، سخنان مدیر سابق ضد تروریسم آفریقا در پنتاگون، که آفریقا را یک اولویت در عملیات ضد تروریسم و مقابله با افراط‌گرایی اسلامی برای سیاست خارجی آمریکا می‌داند و نیز تأکید مجلس نمایندگان بر حضور پایدار نظامیان این کشور در آفریقا به دلیل منافع آمریکا، بخش دیگری از ابعاد تحرکات آمریکا برای تقویت حضور نظامی‌اش در آفریقا را نشان می‌دهد.

منافع سیاسی

کاخ سفید تلاش می‌کند با در پیش گرفتن سیاست‌های مختلف، مانع از قدرت‌یابی رقبای آمریکا در فضای بین‌المللی شود. به ویژه، این که چین به عنوان بزرگ‌ترین سرمایه‌گذار خارجی جهان تا پایان دهه دوم قرن جاری، اصلی‌ترین رقیب ایالات متحده در معادلات بین‌المللی است. شیوع بیماری سارس در چین، در شرایطی که غرب در رکود اقتصادی به سر می‌برد، توانست از رشد اقتصادی این کشور بکاهد؛ شیوع ابولا نیز می‌تواند عامل فرار سرمایه‌گذاران چینی و جایگزینی آن‌ها با شرکت‌های آمریکایی در آفریقا شود. از دیگر منافع سیاسی شیوع ویروس ابولا برای ماشین سرمایه‌داری ایالات متحده، ایجاد تصویری بشردوستانه از این کشور در رسانه‌ها و افکار عمومی جهان است. آمریکا پس از اعلام وضعیت اضطرار و بحران از سوی سازمان بهداشت جهانی در آفریقا، گروه‌های محدود پزشکی را همراه با تبلیغات گسترده در رسانه‌های بین‌المللی روانه این منطقه کرد. هم‌زمان رسانه‌های غربی، اخباری مبنی بر بی‌توجهی چین به شیوع ابولا در آفریقا منتشر

کردند که باعث واکنش وزارت امور خارجه چین و تکذیب این خبر شد. در واقع تحت پوشش یک مأموریت بشردوستانه با هدف مهار شیوع ابولا، دولت اوپاما از شیوع این بیماری برای ایجاد موقعیت سیاسی و نظامی مستحکم در قاره آفریقا بهره‌برداری کرد، از واکسن ابولا نیز به همین شیوه بهره‌برداری انجام می‌شود، آمریکا و کانادا از ارائه واکسن ابولا به آن دسته از کشورهای آمریکایی که همسو با آمریکا نیستند، به بهانه‌های مختلف خودداری می‌کنند. طرح ایالات متحده برای مهار شیوع ابولا^۱ که تحت نظارت فرماندهی آفریقای نیروهای ارتش ایالات متحده^۲ است تا ۴ اکتبر ۲۰۱۴، ۱۱۱ میلیون هزینه داشت که یک مبلغ ناچیز در مقایسه با دستاوردهای سیاسی، نظامی و اقتصادی واشنگتن در آفریقا است. شیوع این ویروس باعث شد که تأثیرگذاری آمریکا در تحولات کشورهای غرب آفریقا به خصوص گینه، سیرالئون و لیبیا افزایش یابد.

نتیجه‌گیری

بررسی مستندات موجود در مورد ویروس ابولا نشان دهنده این است که آمریکا از این ویروس برای تحقق اهداف اقتصادی، سیاسی و نظامی خود در قاره آفریقا استفاده کرده است. هرچند که بسترهای طبیعی شیوع و گسترش این ویروس منتفی نیست. با توجه به اهمیت اقتصادی و سیاسی قاره آفریقا برای آمریکا، واشنگتن در سال‌های اخیر به علت نفوذ چین به عنوان بزرگ‌ترین رقیب اقتصادی آمریکا در آفریقا برنامه‌هایی را با هدف سد نفوذ چین در این قاره اجرا کرده است. اکنون در این برهه زمانی، آمریکا به مدد سلاح‌های بیولوژیکی خود زمینه را برای حضور قدرتمند و وسیع خود در آفریقا مهیا کرده است. آزمایشگاه‌های نظامی آمریکا با انتشار ویروس‌های مرگبار در مناطق مختلف، زمینه را برای بازی تبلیغاتی و رسانه‌ای در جهت پیاده کردن اهداف از پیش طراحی شده فراهم می‌کنند. به نظر می‌رسد این سیاست آمریکا، تنها مختص به آفریقا نبوده و این کشور احتمال دارد

^۱ Operation United Assistance

^۲ AFRICOM

در آینده در سایر مناطق نیز از بیوتروریسم برای تأمین منافع خود استفاده کند. شاید بتوان شرق آسیا را به عنوان محتمل‌ترین منطقه برای اهداف بعدی آمریکا در این راستا دانست. انتشار اخباری در اواسط سال ۲۰۱۵ مبنی بر ارسال ویروس زنده سیاه‌زخم توسط آمریکا به شبه‌جزیره کره، در همین راستا بوده است. چرا که آمریکا در سال‌های اخیر، همواره بزرگ‌ترین رقیب خود را چین می‌داند و تلاش داشته با افزایش نفوذ خود در شرق آسیا بیش از پیش تحرکات این کشور را زیر نظر داشته باشد.

به نظر می‌رسد با توجه به دلایل مذکور در آینده استفاده آمریکا از سلاح‌های بیولوژیکی در ابعاد مختلف افزایش خواهد یافت. ابتدا آمریکا ویروس را در منطقه مورد نظر، منتشر می‌کند و سپس با تبلیغات رسانه‌ای آن ویروس را خطری جدی برای بشریت معرفی می‌کند. بعد از آن که آمریکا با تبلیغات رسانه‌ای به اهداف خود رسید، به عنوان قهرمان و منجی وارد عمل می‌شود و با واکسن‌هایی که از قبل در آزمایشگاه‌ها تولید کرده، خود را نجات دهنده بشریت معرفی می‌کند تا به اهداف اقتصادی، نظامی و سیاسی خود با هزینه اندک، جامه عمل بپوشاند.

پی‌نوشت

چنانچه اشاره شد برخی از پژوهشگران برجسته و مستقل غربی، افشاگری‌های تکان‌دهنده‌ای درباره استفاده آمریکا از ویروس‌های مهلک از جمله ابولا منتشر کرده‌اند، برای تسهیل کار پژوهشگران بعدی در حوزه ابولا، اسامی، نشانی تارنماها و رایانامه‌های کارشناسان مزبور در جدول زیر ارائه می‌شود.

اسامی، نشانی تارنماها و رایانامه‌های کارشناسان				
ردی ف	کارشناس	توضیحات	رایانامه/ فیس‌بوک	تارنما
۱	لئونارد هوروویتز (LeonardG. Horowitz)	نویسنده کتاب «ویروس‌های در حال ظهور: ایدز	pr@528records.com	http://drlenhorowitz.com

		و ابولا؛ طبیعت، تصادف یا عمد»		
-	cbroderi@desu.edu	استاد پیشین پاتولوژی گیاهان در دانشگاه لیبریا	کایرل برودریک (Cyril) (Broderick)	۲
-	fboyle@illinois.edu	نویسنده کتاب «جنگ بیولوژیکی و تروریسم»	فرانسیس بویل (Francis) (Boyle)	۳
www.linkedin.com/pub/andrew-korybko	www.facebook.com/people/Andrew-Korybko	تحلیل‌گر سیاسی در آمریکایی حوزه روابط بین‌الملل	آندره کوریبکو (Andrew) (Korybko)	۴
www.craigbhulet.com	www.facebook.com/public/Ed-Odom	تحلیل‌گر ارشد در زمینه تروریسم، اطلاعات و امنیت	کریگ هولت (Craig B.) (Hulet)	۵
www.williamengdahl.com	engdahl@t-online.de	تحلیل‌گر برجسته جغرافیای سیاسی و اقتصاد بین‌الملل	F. William Engdahl	۶
www.linkedin.com/pub/dir/Ed/Odom	www.facebook.com/public/Ed-Odom	تحلیل‌گر ارشد سیاسی در مسائل	E.D. Odom	۷

		استراتژیک و روان‌شناسی سازمانی		
--	--	--------------------------------	--	--

منابع

- اقتصاد پرس. (۱۳ مهر ۱۳۹۳). "هدف آمریکا از ساخت ویروس مرگبار ابولا".
قابل دسترسی در: <http://eghtesadpress.ir/fa/news-details/18658>
- ایرنا. (۲۲ خرداد ۱۳۹۴). "سازمان بهداشت جهانی نسبت به شیوع دوباره ابولا در غرب آفریقا هشدار داد". قابل دسترسی در:
<http://www.irna.ir/fa/News/81642975>
- باشگاه خبرنگاران جوان (۱۱ آذر ۱۳۹۳). "مغز متفکر شیوع ابولا". قابل دسترسی در:
<http://www.yjc.ir/fa/news/5059770/>
- بحرینی. علی (۱۷ دی ۱۳۹۱). "فرصت‌ها و چالش‌های آفریقا در سال ۲۰۱۳". قابل دسترسی در:
<http://khabaronline.ir/detail/268935/World/africa>
- بی‌بی‌سی فارسی. (۳ فروردین ۱۳۹۴). "سازمان ملل متحد: شیوع ابولا تا شش ماه دیگر پایان می‌یابد". قابل دسترسی در:
http://www.bbc.co.uk/persian/world/2015/03/150323_l43_ebola_ends_august
- خبرگزاری موج. (۷ آبان ۱۳۹۳). "نقش ابولا در سیاست خارجی آمریکا برای مقابله با چین و کنترل معادن غنی آفریقا". خبرگزاری موج. قابل دسترسی در:
http://www.mojnews.ir/fa/Miscellaneous/ViewContents.aspx?Contract=cms_Contents_I_News&r=1476772
- خبرگزاری صداوسیما. (۱۲ مهر ۱۳۹۳). "نقش آمریکا در ساخت و اشاعه ویروس ابولا". قابل دسترسی در:
<http://www.iribnews.ir/fa/news/57631>

- خبرگزاری فارس. (۲۳ مهر ۱۳۹۳). "هدف از اعزام نیروهای آمریکایی به آفریقا دسترسی به منابع نفتی است". قابل دسترسی در:

<http://www.farsnews.com/printable.php?nn=13930723000024>

- فردا نیوز. (۱۳ مهر ۱۳۹۳). "هدف آمریکا از ساخت ویروس مرگبار ابولا". قابل دسترسی در:

<http://www.fardanews.com/fa/news/371747/>

- وصل نیوز. (۳۱ فرودین ۱۳۹۳). "چرا امپریالیسم غرب چشم طمع به آفریقا دوخته است؟". قابل دسترسی در:

<http://vaslnews.ir/detail/15595>

- Broderick. Cyril. (2014, 9, 9). Ebola. **AIDS Manufactured by Western Pharmaceuticals. US DoD?**. available at:

<http://www.liberianobserver.com/security/ebola-aids-manufactured-western-pharmaceuticals-us-dod>

- Cambridge. Undate. (2014). "**bioterrorism**". Cambridge. available at: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/bioterrorism>

- Horowitz. Leonard. (1996). "**Kissinger and Rockefeller Connections to American Central Intelligence and the Origins of AIDS and Ebola**".

Tetrahedron. available at: <http://www.tetrahedron.org/articles/aids-coverups/Kissinger-Rockefeller-AIDS.html>

- Henao Restrepo. Ana Maria. (2015). **Effcacy and effectiveness of an rVSV- vectored vaccine expressing Ebola surface glycoprotein: interim results from the Guinea ring vaccination cluster-randomised trail.**

Available at: <http://www.thelancet.com/pb/assets/raw/lancet/pdfs/S0140673615611175.pdf>

- Hulet. Craig. (2014/8/17). "**Economic interests, not Ebola. are why Obama is sending troops to Africa**". available at:

<http://www.examiner.com/article/economic-interests-not-ebola-is-why-obama-is-sending-troops-to-africa>

- Lightparty. Undate. (2015). "**AIDS and Ebola Viruses Were "Man-Made:" Expert Shocks National Radio Audience**". Lightparty. available at: <http://www.lightparty.com/Health/AidsEbola.html>

- Roberts. Paul. (2014, 8, 20). **Is The US Government The Master Criminal Of Our Time?** . available at:

<http://www.paulcraigroberts.org/2014/10/20/us-government-master-criminal-time/>

- Salaam-Blyther. Tiaji. (2014, 8, 29). **"U.S. and International Health Responses to the Ebola Outbreak in West Africa"**. Congressional Research Service. p 1. <http://fas.org/sgp/crs/row/R43697.pdf>

- WHO. (2015, 1, 1). **"Origins of the 2014 Ebola epidemic"**. WHO. available at: <http://www.who.int/csr/disease/ebola/one-year-report/virus-origin/en/>

- Williamson. Niles. (2014, 8, 04). **"US Exploiting West Africa Ebola Outbreak to Establish Military Foothold"**. globalresearch, available at: <http://www.globalresearch.ca/us-exploiting-west-africa-ebola-outbreak-to-establish-military-foothold/5406191>